

Mahan'ın Deniz Gücü Teorisinin Japon Donanması Üzerindeki Etkisi ve Rus-Japon Savaşına (1904-1905) Yansımaları

The Impact of Mahan's Sea Power Theory on the Japanese Navy and Its Reflection in the Russo-Japanese War (1904-1905)

*Emine UYGUR ÇETİN**

Öz

Alfred Thayer Mahan'ın deniz gücü teorisi, birçok devletin ulusal stratejisini şekillendirmiştir. Meiji Restorasyonu ile başlayan süreçte, Japonya, Mahan'ın prensiplerini adapte ederek kapalı bir ada ülkesinden, bölgesel bir güce evrilmiş, var olmayan bir deniz gücü ortaya çıkmıştır. Bu dönüşüm, yalnızca teknolojik bir modernleşme değil köklü bir stratejik değişimdir. Meiji liderleri, Mahan'ın “Deniz Gücü” tezini, Japonya'nın coğrafi gerçekliği ve kaynak kıtlığıyla harmanlayarak bir model oluşturmıştır. Bu süreç, ilk olarak Çin-Japon Savaşı'nda (1894-95) test edilen donanmanın, Rus-Japon Savaşı'nda (1904-05) Çarlık donanmasını mağlup eden bir güce evrilmesiyle taçlanmıştır. Japonya, böylece Batı'nın deniz doktrinini alan ve onu Doğu'nun disipliniyle sentezleyerek küresel dengeleri değiştiren ilk Asya devleti olarak tarihe geçmiştir. Bu çalışma, Mahan'ın teorisinin çerçevesini, Japonya'nın modernleşme sürecinde, deniz gücünü bir stratejik araç olarak nasıl benimsediğini ve uyguladığını incelemekte, bir imparatorluğun kaderini değiştiren bu askerî, siyasi ve entelektüel devrimi teşkilat, teçhizat ve tefekkürat boyutunda ortaya koyarak analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deniz Gücü Teorisi, Deniz Stratejisi, Japonya, Mahan, Rus-Japon Savaşı.

* Doktora Öğrencisi, Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Eposta: emine.uygurcetin[at]msu.edu.tr, ORCID: 0009-0004-4343-0067.

Geliş Tarihi/Received: 31.10.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 21.12.2025

Abstract

Alfred Thayer Mahan's sea power theory shaped the national strategies of many states. In the process beginning with the Meiji Restoration, Japan adapted Mahan's principles and evolved from an isolated island nation into a regional power, giving rise to a previously non-existent naval force. This transformation was not merely a technological modernization but a profound strategic shift. Meiji leaders blended Mahan's "Sea Power" thesis with Japan's geographical realities and resource scarcity to create a unique model. This process culminated in the evolution of a navy first tested in the First Sino-Japanese War (1894–95) into a force that defeated the Imperial Russian Navy in the Russo-Japanese War (1904–05). Thus, Japan entered history as the first Asian state to adopt Western naval doctrine and synthesize it with Eastern discipline, thereby altering global balances. This study aims to examine how Mahan's theoretical framework was embraced and implemented by Japan in its modernization journey, using sea power as a strategic instrument. It seeks to analyze this military, political, and intellectual revolution that changed the fate of an empire through the dimensions of organization, equipment, and doctrinal framework.

Keywords: Japan, Mahan, Maritime Strategy, Russo-Japanese War, Sea Power Theory.

Giriş

Tarihi inceleyerek dersler çıkaran, jeopolitiğin büyük stratejik savunucusu Alfred Thayer Mahan (1840-1914), deniz gücü teorisi ile günümüzde bile güncelliğini korumaktadır. Mahan, ticaret, denizden ulaşım, denizaşırı mülkler ve bunları koruma araçlarını, ulusal refah ve nüfuzun temeli olarak görmektedir. Deniz gücünün kaynağı, deniz kontrolüyle sağlanan üstünlüktür. Milletler, düşman filosunu mağlup ederek ve böylece düşmanın gemilerini ve ticaretini okyanuslardan uzaklaştırarak deniz gücüne ulaşırlar. Bu amaçla, muharebe gemilerinden oluşan bir filonun inşası, ulusal deniz gücünün temel koşuludur.

Deniz gücünün kaynağı, ekonomik, coğrafi ve siyasi faktörlerdir. Ekonomi bağlamında deniz gücü, uluslararası ticaret yollarını kontrol etmek ve ticari üstünlük sağlamak için kritiktir. Ticaret yollarının kontrolü, ekonomik büyümeye katkı sağlar ve ulusal refahı artırır. Ayrıca, bir devletin hayatta kalması ve büyümesi için gerekli olan

stratejik ham maddelere ve enerji kaynaklarına ulaşmasını sağlar. Deniz yolları üzerinden ithalat ve ihracatı korur. Yine, güçlü bir denizcilik endüstrisi, tersaneler, gemi yapımı ve deniz taşımacılığı gibi alanlarda ekonomik altyapı oluşturur. Bu da deniz gücünün ekonomik bir temel üzerinde yükselmesini sağlar. Coğrafya bağlamında, bir ülkenin coğrafi konumu deniz gücü oluşturma potansiyelini büyük ölçüde etkiler. Ada devletleri ile geniş kıyı şeridinde sahip ülkeler deniz gücü geliştirmeyi hedefler. Deniz üslerinin yerleşimi, boğazlar, ticaret yolları üzerindeki hâkimiyet, coğrafyanın sunduğu stratejik avantajlardır. Limanların mevcudiyeti ve kullanılabilirliği, gemilerin konuşlanması ve lojistik destek açısından bir devletin deniz gücünü doğrudan etkiler. Siyasî bağlamda ise deniz gücü, bir ülkenin uluslararası alandaki siyasî hedeflerini gerçekleştirmesi için önemli bir araçtır. Deniz gücü oluşturma ve bunu etkin kullanma, hükümetin kararlılığı ve stratejik planlaması ile doğrudan ilişkilidir.

Mahan'ın bu çalışmaları, ABD denizcilik ve ulusal strateji düşüncesinin temeli olmuş, teorileri Amerikan karar alıcıları tarafından benimsenerek donanma büyütülmüş ve deniz gücü stratejisi bir dünya gücü haline gelmenin anahtarı olarak görülmüştür. ABD'de Mahan'ın teorisi hem askerî akademilerde hem de uluslararası ilişkiler literatüründe yoğun şekilde ele alınmıştır. Britanya'da hem akademik hem de politik literatürde, Mahan'ın teorileri derin bir etki bırakmıştır. Japonya, Mahan'ın fikirlerini Meiji Restorasyonu sırasında deniz gücünü modernleştirmek ve ulusal stratejisini şekillendirmek için kendi jeopolitik konumuna adapte ederek uygulamıştır. Eserleri Japoncaya çevrilmiş ve Japon deniz subaylarının eğitimi için temel kaynak haline gelmiştir. Mahan'ın deniz gücü teorisi, özellikle Rus-Japon Savaşı'nda (1904-1905) önemli bir rol oynamış, Japon liderler, Mahan'ın deniz üstünlüğü ve mutlak savaş fikirlerini benimseyerek stratejik avantaj sağlamıştır. Mahan'ın teorileri, Alman İmparatorluğu'nda donanmanın geliştirilmesine yönelik güçlü bir etki yaratmış, ancak I. Dünya Savaşı sonrası dönemde bu ilgi azalmıştır. Almanya'nın coğrafi sınırlamaları ve kara gücüne olan bağımlılığı, deniz gücü teorisinin etkinliğini kısıtlamıştır.

Bu çalışmanın ana konusu, Alfred Thayer Mahan'ın deniz gücü teorisinin, Meiji Restorasyonu sonrası Japonya'nın deniz stratejisinin şekillenmesi ve donanmasının modernleşmesi üzerindeki somut etkisini

tarihsel olarak analiz etmektir. Çalışmanın merkezinde Mahan'ın teorisinin, 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'ndaki operatif ve stratejik yansımaları yer almaktadır. Port Arthur Kuşatması'ndan Tsushima Deniz Muharebesi'ne uzanan süreç, Mahanist ilkelerin sahada nasıl uygulandığını ve Japon zaferindeki rolünü göstermesi açısından detaylı olarak incelenecektir. Çalışma, ağırlıklı olarak 1850'den 1905'e uzanan dönemi ve Japon denizci elitlerinin Mahan'ı okuma, çevirme ve doktrinlerine adapte etme süreçlerini kapsar. Çalışmanın teorik zemini, Alfred Thayer Mahan'ın klasik deniz gücü teorisinin temel unsurları (deniz kontrolü, kesin sonuçlu deniz muharebesi, devletin kararlı politikası ve donanma inşası, coğrafya ve denizcilik kültürü) üzerine inşa edilmiştir.

Bu çalışmada, ilk olarak Mahan'ın teorisinde donanmanın neden ulusal gücün temel aracı olarak görüldüğü, deniz kontrolü ile ekonomik refah ve siyasi nüfuz arasındaki nedensel bağı, teorik düzeyde ele alınacaktır. Devamında, Japonya'nın Meiji Restorasyonu ile geleneksel bir kara toplumundan modern bir deniz gücüne evrilme süreci incelenecek, bu dönüşümün jeopolitik ve içsel dinamikleri ortaya konacaktır. Mahan'ın çalışmalarının Japon akademik literatürüne etkisi bağlamında, Mahan'ın eserlerinin Japonca'ya çevrilme süreci, askeri akademilerdeki etkisi ve Japon stratejik düşüncesinde nasıl bir paradigmayı tetiklediği analiz edilecektir. Müteakiben teorisinin sahaya yansımalarının somut örneği, Rus-Japon Savaşı'na odaklanılacaktır. Port Arthur kuşatmasından Sarı Deniz, Ulsan ve nihayet Tsushima Muharebelerine uzanan süreçte, Japon deniz stratejisinin Mahanist ilkelerinin harekâta nasıl uygulandığı ayrıntılı bir şekilde irdelenecektir. Japonya'nın Mahan'ın teorilerinin adaptasyonu ile Mahan'ın teorisinin bir ada ülusunun bölgesel güce dönüşümündeki rolü, başarıları ve sınırlılıkları tartışılacaktır. Son olarak, Japonya örneğinin derinlemesine analizinden çıkan temel bulgular özetlenecektir.

1. Donanma Gücünün Unsurları ve Önemi

Mahan, bir ülkenin büyüklüğünü, deniz gücünü etkin bir şekilde kullanma yeteneğiyle ilişkilendirmiştir. Ona göre, ekonomik refah, uzak denizlerde yürütülen ticarete dayanmakta ve deniz; tüccarlar, çiftçiler, madenciler, sanayiciler ve devlet adamlarını denizcilik faaliyetlerine doğrudan yönlendirmektedir. Ancak Mahan, güvenli bir deniz ulaştırması olmadan, uluslararası bir güce evrilmenin mümkün olmadığını

savunmaktadır. Bu çerçevede, deniz gücü, sadece silahlı bir unsur değil, aynı zamanda ülkenin, ekonomik ve diplomatik fayda sağlaması için de kritik bir araçtır. Mahan'a göre, ülkeler deniz ticaretinin avantajlarından yararlandıkça, deniz gücünü, bu ticareti güvence altına almak, kuvvet aktarımı yapmak ve siyasî kazanımlar elde etmek amacıyla kullanmaya başlamışlardır. Etkili bir donanmanın yokluğunda, bir ülkenin denizasıırı pazarlara ve stratejik hedeflerine ulaşması imkânsızdır; bu yüzden, kendisini koruyacak ve gerektiğinde sert güç olarak kullanılacak bir donamaya sahip olması zorunludur. Sonuç olarak, Mahan deniz gücünü, yalnızca askerî bir kavram olarak değil, ulusal büyüklüğün ve uluslararası etkinliğin anahtarı olarak da görmüştür¹.

Bazı ülkeler kendi tercihleriyle, bazıları ise coğrafi konum, doğal kaynak yetersizliği, nüfus yapısı gibi bir dizi zorunlu sebeple, deniz gücü olmayı seçmiştir. Mahan'ın değerlendirmelerine göre bu koşullar altı maddeden oluşmaktadır:

Coğrafi konum: bir ülkenin önemli deniz alanlarına hâkim bölgelerde olup olmadığı, fizikî yapısını ifade eder; ada ülkeleri veya önemli deniz yollarına yakın ülkeler, stratejik konumlarından dolayı büyük avantajlara sahiptir.

Ülkeye bağlı doğal limanları ve deniz üsleri: deniz yollarını kontrol ve donanmaların güvenliği ve harekâtı için önemlidir.

Ulusal zenginlik-kaynak: sanayileşme ile kaynaklara bağımlılık artar ve yerel kaynakların tükenmesiyle ülkeler ithalata bağımlı hale gelir, ulusal zenginlik ve doğal kaynakların varlığı deniz kuvvetleri için sermaye vadeder.

Nüfusun varlığı; büyük bir nüfusa sahip olmak, filoyu yönetmek ve denizcilik görevlerine aşına iş gücü açısından önemlidir.

Halkın karakteri; geçimini deniz yolu ile kazanan, denize alışmış bir nüfusa sahip olmak anlamına gelir ki bu nüfus, denizcilik, bankacılık, ticaret ve endüstri gibi gelir kapılarına sahipken, faaliyetlerinin deniz ticaretine bağımlı olduğunun farkındadır.

¹ Michael Lindberg, Daniel Todd, Brown, *Green and Blue-Water Fleets: The Influence of Geography on Naval Warfare, 1861 to the Present*, Praeger, Connecticut 2002, s. 24-25.

Hükümetin karakteri; siyasî otoritenin, deniz gücünden elde edilen avantajların tamamen farkında olması ve daha da önemlisi, deniz gücünü sürdürme kararlılığını ifade eder.

Japonya'nın denizcilik duruşu her zaman coğrafyayla sıkı bir şekilde bağlantılı olmuştur. Asya kıtasından önemli ölçüde uzakta olan Japonya kendisini, kıt kaynaklara sahip, küçük bir ada ülkesi olarak tanımlar ve refahı için deniz ticaretine bağımlılığı benimser². Doğu Çin Denizi'nden Pasifik'e çıkan Çin gemileri, Okinawa ve Amami Adaları'nın oluşturduğu coğrafi kısıtlamalarla baş etmek zorunda kalırken, bir tampon bölge olarak Kore Yarımadası, Japon takım adalarına doğru uzanır³. Tokyo, savunulması gereken yaklaşık 18.000 mil kıyı şeridinde sahiptir⁴. Bu coğrafi özellikler, 100 yıldan fazla süredir uluslararası ilişkilerin ve silahlı mücadelelerin sebebi olmuştur. Japonya'nın jeopolitik durumu İmparatorluk Deniz Kuvvetleri ihtiyaçlarını şekillendirmiş ve Mahan'ın çalışmaları bu bağlamda bir model olarak kullanılmıştır.

2. Japonya'nın Modernleşme Sürecinde Stratejik Dönüşüm

Japonya, 19. yüzyılın son çeyreğine kadar merkezî bir feodal sistemle yönetilen, dış dünyaya kapalı bir ülke konumundaydı. Devrimci hükümet, Batılı güçlerin saygı duyacağı bir Japonya yaratmak istiyordu. Meiji Restorasyonu'nun ardından yapılan reformlar, Batı'nın endüstriyel genişlemesi karşısında Japonya'nın modernite çabalarının bir göstergesiydi. Bu dönemde başta ABD'ye ve ardından Avrupa'ya elçiler gönderildi. Elçiler Japonya'nın modern dünya standartlarına ulaşması için bilim, teknoloji ve tıp ile ekonomik, politik ve yasal sistemler hakkında veri topladılar. Yayıncılık sektörünün Japonya'da hızla büyümesi, elçilerin Japonya'ya dönmesi ile aynı döneme rastladı. Bu bir tesadüften öte Batı'nın kitaplarının çevirilerinin basılması ile ilgiliydi. ABD ve Avrupa'nın bilim, teknoloji ve felsefesi Japon kültürüne aktarıldı. Japonya Silahlı Kuvvetleri de bu gelişmelerden etkilendi. İmparator Meiji, Avrupa ve ABD'den askerî uzmanları davet ederek

² Toshi Yoshihara, James R Holmes, "Japanese Maritime Thought: If Not Mahan, Who?", *U.S. Naval War College*, Sayı 3 (2006), c. 59, s. 3.

³ Toshi Yoshihara ve James R Holmes, "Japanese Maritime Thought: If Not Mahan, Who?", s. 4.

⁴ "Maritime Geography of Japan", <https://bluejapan.org/geography/maritime-geography/>, (Erişim Tarihi: 03.01.2025).

birliklerin modern harp stratejileri ile harp silah, araç ve gereçlerinin kullanımı konusunda eğitim almasını sağladı. Dönemin en büyük emperyal gücü Büyük Britanya modelinden esinlenerek güçlü bir Japon donanması inşasına çalışıldı⁵.

İlk donanma eğitimi, 1850'lerde küçük bir Hollanda eğitim birliği, Nagasaki'ye geldiğinde başladı; 1860'ların başında burada bir deniz eğitim okulu açıldı. 1864 sonbaharında üç donanma subayı tersaneleri ve diğer Batı askerî gelişmelerini incelemek üzere Hollanda'ya gönderildi. Hollandalılarla, bir tersane ve ayrıca bir savaş gemisi için müzakerelere başlandı; ayrıca ABD ile bir savaş gemisinin inşası için anlaşıldı. 1865 yılında Fransa'nın yardımı ile Yokosuka'da bir donanma tersanesi inşa edildi. Yine aynı dönemde batı menşeli sekiz savaş gemisi satın alındı. 1870'lerde Japonya'nın güvenliği, adalar ve kıyı şeridiyle sınırlı olduğundan, modern bir donanma kurmanın muazzam maliyetine karşı kıyı savunma harekâtı kapasitesini geliştirmek maksadıyla kıyı topçuları, ordu ve düşmanı kıyıdan uzaklaştırmak için destekleyici rolü ile deniz birliklerinden oluşan bir statik savunma tercih edildi. Böylece Japon savunmasının genel komutası orduya verildi ve donanma, ordunun ast birliği oldu. Ancak 1886'da ayrı bir donanma teşkilatı oluşturuldu ve bu teşkilat 1889'da Donanma Bakanlığı'nın bir parçası haline getirildi⁶.

Donanmaya subay yetiştirmenin ilk adımlarından biri, 1869'da Tokyo'daki Tsukiji sahilinde (1888'de Etajima'ya taşındı) Batılı denizci uluslarınkine benzeyen bir “deniz akademisi”nin kurulmasıdır. 1870'te, bir İmparatorluk kararnamesi ile Britanya donanması, Japonya Deniz Kuvvetleri'ne model olarak belirlenir ve 1873-79 arasında 34 kişilik İngiliz Deniz Misyonu Japonya'ya gelir. Misyon, Tsukiji'deki Deniz Akademisi'nde eğitim verir. Japon donanmasının gelişimi olumlu yönde etkilendir. Deniz Akademisi'ndeki öğrencilere, dört yılda, denizcilik, navigasyon ve topçuluk gibi akademik derslerin yanı sıra askerî eğitim de verildi. Deniz Akademisi, liyakate dayalı bir subay alım sisteminin de yerleşmesini sağlar. 1870'lerin sonlarında Japonya, ekonomik sebeplerle yurtdışı eğitimden dönen gençlerin sahip olduğu Batı teknoloji uzmanlığı

⁵ Christopher Goto-Jones, *Modern Japan: A Very Short Introduction*, Oxford, New York 2009, s. 48-63.

⁶ Marius B. Jansen, *The Emergence of Meiji Japan*, Cambridge, New York 1995, s. 10-28.

birikimlerine dayanarak, yabancı yardım misyonlarına bağlılıktan uzaklaşır. 1888’de Tsukiji’de Deniz Harp Okulu açılır ve Japon askerler tarafından eğitimler verilir⁷.

Başlangıçta Japon tersaneleri, modern harp gemileri inşa etmek için henüz yeterli değildir ve bu sebeple Japon hükûmeti siparişlerini İngiltere’ye vermiştir. 1870’lerin sonunda İngiliz tersanelerinde suya indirilen zırhlı, çelik gövdeli firkateyn *Fuso* ve zırhlı korvetler⁸ *Kongo* ve *Hiei*, özellikle Japon donanması için yurtdışında inşa edilen ilk harp gemileridir. 1880’lerin ikinci yarısında Japonya, torpidobot alımı için Fransa ile anlaşır. 1882’de meclis tarafından donanmayı genişletme tasarısı kabul edilir ve tasarı, sekiz yılda, 48 gemilik bir filonun (daha sonra 46’ya düşürülmüştür) inşasını gerektirmektedir. Bu gemilerden 22’sinin montajı yabancı tersanelerde yapılacak, Japonya’ya gönderilmek üzere parçalanacak ve burada yeniden monte edilecek torpidobotlar olarak planlanacaktır. Geriye kalan harp gemileri çoğunlukla kruvazörlerdir. Sankeikan sınıfı zırhlı *Matsushima*, *Hashidate* ve *Itsukushima* kruvazörleri 1888’de inşa edilmiş buharlı harp gemileri olup büyük Fransız-Japon donanma sözleşmesinin son projelerini teşkil ederler. 1892’de donanma, *Yoshino*’yu satın alarak İngilizlere geri döner. İngilizlerden alınan *Kotaka* da kısa sürede donanmaya katılır⁹.

1880’lerin ortalarında Japonya’nın Kore’ye artan ilgisi ve Çin’in bu ilgiyi kontrol etme kararlılığı, iki ülke arasında gelecekteki bir çatışmanın habercisidir. Coğrafya, yaklaşan çatışmanın hem karada hem de denizde gerçekleşeceğini dikte eder. Asya anakarasında bir dayanak noktası elde etmek için Japonya’nın, Kore yarımadasında bir askeri varlığa ve bu varlığın Japonya ile iletişimini koruyacak yeterli deniz gücüne ihtiyacı olacaktır. Ancak donanmanın geliştirilmesi çabaları

⁷ David C. Evans ve Mark R. Peattie, *Kaigun: Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941*, Naval Institute, Maryland 2012, s. 30-31.

⁸ Korvetlerin ilk tasarımı maksadı, sahil ve boğazların güvenliğini sağlamak, karakol, büyük filolara, muharebe ve keşif unsuru olarak destek vermek veya küçük çaplı muharebelere katılmaktır. 1860’ların başında zırhlı firkateynlerin maliyetli olması ve onların görevini icra edecek ikinci derece bir harp gemisi arayışı sonunda zırhlı korvetleri ortaya çıkarmıştır. Bkz. Evren Mercan, *Modern Harp Gemileri 1850’den Günümüze*, Kronik Kitap, İstanbul 2023, s. 166.

⁹ David C. Evans, *Kaigun: Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941*, s. 35-37.

başlangıçta ordunun muhalefeti ile karşılaşır. Ordu yetkilileri Japonya'nın toprak, halk ve hükümetten oluştuğunu ve ulusal savunma amacının, bu üçünün korunması olduğunu savunur. Dolayısıyla, donanma olmasa da toprak ve halk ordunun koruması altında güvende olduğu sürece, hükümete bir zarar verilemeyecektir. Donanma yetkilileri, Meiji döneminin ilk günlerinden beri, bir ada ülkesi olarak Japonya'nın en hayati çıkarlarının denizaşırı ulaştırma ve ticareti içerdiğini öne sürerler. Bu sebeple, ulusun güvenliği hem ordu hem de donanmanın yeterli bir şekilde geliştirilmesine bağlıdır.

Donanmanın ulusal savunmada statükoya meydan okumasındaki itici güç, büyük harp filolarına dayanan deniz gücünün, ulusal büyüklüğün anahtarı olduğunu destekleyen denizcilik doktrindir. Doktrin, çağdaş bir teorisyen Alfred Thayer Mahan'ın yazıları aracılığıyla Japon donanma çevrelerinin dikkatini çeker. Mahan'ın kendisine göre de eserlerinin çoğu, diğer dillerden daha çok Japoncaya çevrilmiştir. Mahan'ın “Deniz Gücünün Tarihe Etkisi”, 1896'da Japonca'ya çevrilir ve askerî okullarda ders kitabı olarak okutulur. Mahan tarafından deniz harekâtlarının bağımsızlığına ve denizin kontrolüne yapılan vurgu, donanmanın, ordudan bağımsız olması talebine, uzman görüşü olarak destek vermiştir¹⁰.

Donanmanın mücadelesi sonuç vermiş ve 1903 yılında kuvvetler ayrılmıştır. Donanma, Donanma Bakanı ile Deniz Kuvvetleri Komutanlığı altında teşkilatlanır. Deniz Kuvvetleri Komutanı tüm harekât planlarını hazırlar ve İmparatorun onayına sunar, İmparator bunları otomatik olarak onaylar. Donanma Bakanı'nın pozisyonu danışmanlıktır. Barış zamanında, Deniz Kuvvetleri Komutanı'nın harekât için İmparatorun onayına sunacağı planlar, önce Donanma Bakanı'na danışılır. Savaş zamanında ise böyle bir zorunluluk yoktur. Donanma Bakanlığı, yönetimden ve politikanın belirlenmesinden sorumludur. Donanmanın lider personelinin yetiştiği eğitim kurumları da Bakanlığa bağlıdır. 1889'da Donanma, filo yönetmeliklerini hazırlar, daimî filoyu kurar, 1893'te Batı Denizleri Filosunu örgütler ve ertesi yıl, Çin-Japon çatışmasının arifesinde Daimî Filo ve Batı Denizleri Filosunu birleştirerek Birleşik Filo'yu oluşturur. 1903 sonbaharında donanma,

¹⁰ David C. Evans, *Kaigun: Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-194*, s. 44.

Rusya ile yaklaşan deniz çatışmasını öngörerek ana muharebe gücünü yeniden düzenler. Birleşik Filo; Japonya'nın altı savaş gemisinin tamamından ve dört zırhlı kruvazörden oluşan Birinci Filo ve donanmanın altı zırhlı kruvazöründen ve dört daha küçük kruvazörden oluşan İkinci Filo'dan müteşekkildir. Bu ikisinden ayrı olarak, daha küçük eski harp gemilerden oluşan Üçüncü Filo da teşkil edilir. Donanmanın bu düzenlenmesi, 1941'deki Pasifik Savaşı'na kadar korunur¹¹.

3. Japon Askerî Literatüründe Mahan Etkisi

Mahan'ın deniz gücü doktrininin, evrensel etkilerini fark eden Japonya'nın eski Tarım ve Ticaret Bakanı Baron Kaneko Kentaro, doktrinin Japonca'ya tercümesi ve Deniz Kurmay Koleji'nde ders müfredatına sokulmasında etkili olmuştur. Sivil ve asker Japon liderler, Mahan'ın çalışmalarından, deniz aşırı genişleme yoluyla bölgesel bir güç olma politikasını ve doktrinlerle formüle edilen evrensel stratejik ilkeleri kendilerine göre şekillendirirler¹². Japon İmparatorluğu Pasifik'teki ticareti ve seyrüseferi kontrol etmek ve hasmını yenmek için bu doktrinler ve ilkeler doğrultusunda yeterli güce sahip olmalıdır. Ancak Mahan'ın fikirleri, Japon denizciler için kimi zaman ağır, karmaşık ve tekniktir. Çoğu subay Mahan'ın ilkelerini, Japon eğitimcilerinin dersleri ve yazıları aracılığıyla kavrar. Bunlardan dördü öne çıkmaktadır; Ogasawara, Akiyama Saneyuki, Sato Tetsutaro ve Kato Kanji. Her biri deniz gücü hakkındaki yorumlarında kendi bireysel ve ulusal bakış açılarını ortaya koymuştur.

Ogasawara Naganari (1867-1958), Mahan'ın deniz gücü teorisini tanıtan ilk Japon deniz subayı, Çin-Japon ve Rus-Japon çatışmalarının resmî tarihçisidir. Bütçe ödeneklerinde donanmaya öncelik veren bir politika için kamuoyunun desteğini sağlamak amacıyla popüler denizcilik tarihi yazmak üzere görevlendirilir. 1898'de *İmparatorluk Donanması'nın Tarihi Üzerine* adlı eserini yayınlar. Çalışmalarında Mahan'ı merkeze koyan Ogasawara, *deniz gücünün, düşman filosunu yok etmek ve harp zamanında hegemonya elde etmenin yanında, güvenliği sağlamak için de gerekli olduğunu savunmuştur*. Ogasawara'ya göre,

¹¹ J. Charles Schencking, *Making Waves, Politics, Propaganda and Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868-1920*, Stanford University, California 2005, s. 11-24.

¹² Sadao Asada, *From Mahan to Pearlharbor The Imperial Japanese Navy and the United States*, Naval Institute, Maryland 2012, s. 8.

düşmandan üstün deniz gücünün muhafazası önemlidir. Ogasawara 1904'te Deniz Harp Okulu'na eğitmen olarak atanır ve İmparatorluğun 'Deniz Gücü Tarihi Üzerine' derslerinde, Mahan'ın perspektifinde deniz gücünün önemini vurgular. Rus-Japon çatışmasında bir istihbarat subayıdır ve sonrasında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nda koramiral rütbesine kadar yükselir¹³.

Akiyama Saneyuki (1869-1918), profesyonel denizcilik kariyerine Mahan'ın bir öğrencisi olarak başlar. 1897'de Teğmen Akiyama, kurmaylık programının bir parçası olarak ABD'de iki yıllık eğitime tefrik edilir ve burada Mahan'ın yanında çalışır. Deniz harekâtlarına katılmanın önemli olduğundan hareketle, Nisan 1898'de Japonya'dan izin alarak ABD kuvvetleri yanında İspanya-Amerika Savaşı'na katılır. Akiyama, Kuzey Atlantik Filosu'nun amiral gemisi, zırhlı kruvazör USS *New York*'ta üç ay uygulamalı eğitim alır ve Batı Hint Adaları ile Güney Amerika kıyılarına seyahat eder. Akiyama'ya göre ABD'nin Hawaii'yi ilhakı ve Filipinler'i satın alması, Doğu Asya'ya doğru ilerleme politikasının bir parçasıdır¹⁴. 1900 yılında kurmay subay olarak Japonya'ya dönen Akiyama, 1902 yılında Deniz Harp Okulu'na yeni kurulan deniz taktikleri ve stratejileri dersinin kıdemli eğitmeni olarak atanır. Göreve başladıktan sonra ilk olarak, Newport'ta gözlemlediği *harp oyunları ve masaüstü harita tatbikatlarını* tanıtır. Harp oyunlarının öğrenci subayların eleştirel ve yaratıcı düşünmesini, gözlem gücünü ve hızlı karar alma yeteneğini geliştirdiğini bilmektedir. Mahan da Newport'taki derslerinde, geliştirilen masaüstü manevraları, muhtemel düşmanla gerçek bir muharebeyi simüle etmek için büyük masalar, oyun tahtaları, gemi modelleri ve işaretleyicileri kullanmıştır. Akiyama'nın derslerinde tatbik ettiği harp oyunları deniz bilimi öğretiminde büyük bir yeniliktir ve çok faydalı bulunur. Akiyama 1910'da sonraki 20 yıl, Japon deniz harekâtları için temel kılavuz olarak kullanılan Deniz Muharebe Talimnamesi'ni yayımlar. Talimnamede, "kati sonuçlu muharebenin, deniz harbinin özü olduğu, muharebelerin taarruzî niteliği ile amacının düşmanı hızla yok etmek" olduğu ifade edilmiştir. Muharebenin temel ilkeleri *önleme ve konsantrasyondur*.

¹³ Sadao Asada, *From Mahan to Pearlharbor The Imperial Japanese Navy and the United States*, s. 21-22.

¹⁴ Sadao Asada, *From Mahan to Pearlharbor The Imperial Japanese Navy and the United States*, s. 22-23.

Akiyama Rus-Japon Savaşında Birleşik Filo'da, kıdemli bir kurmay subay olarak edindiği tecrübelerini, Japonya'nın kendine özgü jeopolitik durumunu hesaba katarak ve Mahan'ın öğretileri ile harmanlayarak geliştirir. Mahan'ın *deniz komutası kavramının* daha net bir tanıma ihtiyaç duyduğunu; uçsuz bucaksız Pasifik'in tam kontrolünün zorluklarını görmezden geldiğini ileri sürer. 1918'de ölen Akiyama, arkasında zengin bir stratejik düşünce mirası bırakır¹⁵.

Sato Tetsutaro (1866–942), Mahan'ın deniz gücü teorisini Japonya'nın jeopolitik konumuna ve stratejik gerçeklerine uyarlayarak, Japon deniz savunma doktrinini yeniden şekillendirir. 1907'de Deniz Kuvvetleri Kurmay Koleji'ne eğitmen olarak atanan Sato, burada “Deniz Savunma Tarihi” dersi verir. Sato, Japonya'nın deniz gücünü genişletmek için coğrafi konumundan faydalanması gerektiğini savunur. İddialarını desteklemek için, *deniz hakimiyetinin önemi, filo konsantrasyonu, kesin filo karşılaşmaları ve saldırıya geçme ihtiyacı* hakkında Mahan'dan alıntılar yapar. Japonya ve ABD'nin, Pasifik'te deniz üstünlüğü için yarışacaklarını değerlendirerek, iki ulus arasındaki ekonomik ve askerî güçteki büyük eşitsizliğe karşı, Japonya'nın Uzak Doğu sularını kontrol etmeye yetecek bir deniz gücüne sahip olmasını savunur. Sato 1915'te, Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkanı Yardımcısı olarak atanır¹⁶.

Kato Kanji (1870-1939), sırasıyla Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkan Yardımcısı (1922-23), İkinci Filo Komutanı (1923-24), Birleşik Filo Komutanı (1926-28), Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkanı (1930) ve Yüksek Askerî Konsey Üyesi (1930-35) olarak görev yapar. Kato'nun Tsushima'daki deneyimi ve Jutland'dan aldığı ders, Mahan'ın *savaş gemisine olan saplantısı ve ana filo angajmanının baskın önemi* konusunda haklı olduğunu ispatlar. 1921-22'de Washington Donanma Konferansı'na donanma baş danışmanı olarak katılır. Mahan'ı yankılayarak, deniz gücünün yükselişi ve düşüşünün ulusların kaderini belirlediğini savunur¹⁷.

¹⁵ Sadao Asada, *From Mahan to Pearlharbor The Imperial Japanese Navy and the United States*, s. 24

¹⁶ Sadao Asada, *From Mahan to Pearlharbor The Imperial Japanese Navy and the United States*, s. 26-27.

¹⁷ Sadao Asada, *From Mahan to Pearlharbor The Imperial Japanese Navy and the United States*, s. 28.

4. Mahan Etkisi, Rus-Japon Savaşı ve Deniz Hakimiyetinin Kazanılması

4.1. Mahan Etkisi ve Savaşın Genel Bir Tasviri

Mahan, ticarî ve deniz üstünlüğü arayışındaki büyük güçleri içeren küresel bir rekabetin XX. yüzyılda dünya siyasetini karakterize edeceğini düşünüyordu. Bu düşünce doğrultusunda hareket eden Rusya, Uzak Doğu'ya doğru genişleme politikası izledi. Japon Denizi ve Kore Yarımadası'nın kıyı bölgelerine yönelerek Liaotung Yarımadası'ndaki Port Arthur'da, Rus Pasifik Donanması'nı konuşlandırdı.

Rusya'nın bölgedeki varlığı Japonya'yı harekete geçirdi ve Japon Meclisi 1905'e kadar olan dönem için yeni bir donanma güçlendirme programını onayladı. Hedef altı harp gemisi ve altı zırhlı kruvazörden oluşan bir filo (altı-altı filo programı) inşası idi. 1903'te Japonya, meclis tarafından onaylanan İngiliz-Japon antlaşmasına ek bir gemi inşa programı daha yürürlüğe koydu. Bu ek, anlaşmaya üç harp gemisi ve beş zırhlı kruvazör dahil etti. Ancak bu gemiler hazır değildi. 28 Aralık 1903'te Japon Hükümeti, programı hızlandırmaya karar verse de on dokuzuncu İmparatorluk Meclisi'nin dağılmasından önce, satın alma için fon ayırmayı başaramadı. Meclis, iç dinamiklerinden kaynaklanan sebeplerden dolayı dağıldı. Japon hükümeti, bu başarısızlığı telafi etmek için fon tahsis eden bir İmparatorluk kararnamesi yayınladı ve Arjantin donanması için bir İtalyan tersanesinde inşa halinde olan iki zırhlı kruvazörü satın aldı. *Kasuga* ve *Nisshin* adlı iki gemi, Nisan 1904'te Japonya'ya ulaştı ve 15 Mayıs 1904'te Rus mayınlarına çarparak zayı olan iki zırhlı gemi *Hatsuse* ve *Yashima*'nın yerini aldı. Bu satın alma, Japon İmparatorluk Donanması'nın harp boyunca amaçladığı “altı-altı filosu”nu korumasına olanak sağladı¹⁸. Japon İmparatorluk donanması başlangıçta yetenek ve endüstriyel anlamda kendisini geliştirmek için çok gayret göstermişti. Mahan'ın deniz kontrolü ilkesinden hareketle, elde güçlü bir donanma bulundurmanın önemini kavrayan Japonya, 1920 yılına gelindiğinde dünyanın en büyük üçüncü donanmasına sahip olmuş ve 20 yıl sonra ABD donanmasının gücüne meydan okumuştur¹⁹.

¹⁸ Sadao Asada, *From Mahan to Pearlharbor The Imperial Japanese Navy and the United States*, s. 22-25.

¹⁹ Himadri Bose, “Influence of Alfred Thayer Mahan on Japanese Maritime Strategy”, *Manohar Parrikar Institute for Defence Studies and Analyses Journal of Defense Studies*, Sayı 1-2 (2020), c. 14, s. 49-68.

Mahan'ın kesin sonuçlu muharebeler ve konsantrasyon ilkeleri, Japon donanmasının Rus-Japon Savaşı (1904-1905) deneyimlerini tasvir etmiştir. Planlar; eğitimler ve donanmanın ağır muharebe gemileri ile teçhiz edilmesi, kesin sonuçlu muharebelerle düşmanın harp filosunun imhası, kuvvetin kesin sonuç yerinde konsantrasyonu, düğüm noktalarının (Tsushima Boğazı) tutulması ile ikmal ve bütünleme sağlayan iç hatların önemi kapsamında şekillenmiştir. Ruslar ise Mahan'ı dikkate almamışlar, donanmalarını, ana kuvvet Port Arthur'daki Rus Pasifik Filosu, tali kuvvet ise Vladivostok'ta olacak şekilde ikiye bölmüşler, donanmayı taarruzî bir deniz kuvveti anlayışı ile değil karadaki çıkarlarını savunan bir kuvvet olarak değerlendirmişlerdir. Japon İmparatorluk Donanması'nın harp planını hayata geçirmek üzere teşkil ettiği Birleşik Filo'nun Birinci Filosu, Rus Port Arthur Filosu'nu; İkinci Filo'su ise Vladivostok kuvvetini etkisiz hale getirecektir. Ayrıca, Birleşik Filo'nun dışında, kruvazörlerden ve kıyı savunma gemilerinden oluşan Üçüncü bir Filo, Japon nakliye gemilerine eşlik etmek ve Japon İmparatorluk Ordusu'nun çıkarma harekâtını desteklemek amacıyla Deniz Kuvvetleri tarafından görevlendirilmiştir²⁰.

4.2. Port Arthur Bölgesindeki Harekât

Port Arthur'daki Rus Pasifik Filosu'nun imhası için harekât, Japon donanması Amiral Togo tarafından sevk ve idare edildi. Plana göre muhripler ana filodan ayrılarak karanlıkta limana gizli bir şekilde yaklaşacaklar ve Rus donanmasını imha edeceklerdi. Muhrip komutanları 8 Şubat öğleden sonra filodan yaklaşık 18:00'da ayrıldı ve gece yarısından önce Port Arthur Limanı'na yaklaştı. Rus Filosu'nun büyük kısmını demirlemiş halde buldular. 9 Şubat'ta gece yarısından hemen sonra taarruzla, düşmanın iki muharebe gemisine ve bir kruvazörüne hasar verdiler. Ancak, sonuçlar etkileyici değildi. Atılan 20 torpidodan sadece üçü hedefine ulaştı. Bu zayıf sonuçlar, donanmanın uzun menzilli atışlarından ve koordinasyon eksikliğinden kaynaklanıyordu. İki muhrip çarpıştı, ancak yine de harekâta devam ettiler; diğerleri karanlıkta kayboldu. Muhripler, tek başına veya çiftler halinde mücadele ettiler, oysa koordineli bir taarruz çok daha fazlasını başarabilirdi. Gece, torpido harekâtı zordu; düşman projektörleri, taarruz

²⁰ Himadri Bose, "Influence of Alfred Thayer Mahan on Japanese Maritime Strategy", s. 29-30.

kuvvetini kör edebilir ve düzenlerini bozabilir ve karanlıkta kendi gemileriyle çarpışma korkusu taarruz gücünü azaltabilirdi. Ancak harekâtın genel tasarımı da kusurluydu. Muhriplerin görev raporlarını Amiral Togo'ya zamanında bildirmeleri için hiçbir tedbir alınmamıştı ve muhripler bilgi vermeden Kore kıyısındaki üslerine geri döndüler, öğlene doğru Port Arthur'a yeniden yaklaştılar. Ruslar toparlanmıştı, Japonlara ateş açtılar ve Japon muhripleri geri çekildiler²¹.

Port Arthur'daki Rus Pasifik Filosu'nu etkisiz hale getirmek denizden ve karadan koordineli bir harekâtı gerektiriyordu. Port Arthur'a yapılan ilk taarruzdan sonra; donanma, ordu yarımadağa doğru ilerlerken, ordunun hareketini destekledi; kruvazör, muhrip ve harp gemileriyle Port Arthur'a uzaktan bir abluka uyguladı. Abluka yorucu bir görevdi, karada yapılan bir çevreleme harekâtı gibi, düşmanın iki katı güç gerektirmekteydi; bu olmadan abluka işe yaramazdı. Abluka altında olanlar hazırlık yapabilir, abluka kuvvetini aldatmayı deneyebilirdi. Ablukayı yapanlar ise, gece gündüz nöbet tutmak zorundaydı. Ayrıca kömür ve su ikmalini gerektiriyordu ve başka bir abluka gemi grubu, değiştirme için hazır olmalı, zamanı geldiğinde diğerinin yerini almalıydı. Japon donanması, Rus donanmasıyla hemen hemen aynı güçte olması sebebiyle Port Arthur Filosu'nu etkisiz hale getirmek için başka taktikler kullanmak zorunda kalındı. Bu kapsamda torpido saldırıları devam etti. Ablukaya ilave olarak 12-13 Nisan'daki fırtınalı gecede, muhripler ve torpidobotlar eşliğinde bir Japon mayın gemisi, Rus savaş gemilerinin geçtiği sularda limanın 3 mil sınırına mayın döşedi. Rus Pasifik Filosu'nun komutanı Amiral Stepan Makarov'un gemisi, beraberindeki küçük bir kuvvetle, liman ağzından birkaç mil uzakta döşenen Japon mayınlarından birine çarptı, gemi ağır hasar aldı, amiralin kendisi de dahil olmak üzere neredeyse tüm mürettebatı ile gemi kurtarılamadı. Bundan sonra Rus Pasifik Filosu savunmaya geçti ve Baltık Filosu desteği gelene kadar kuvvetini korumayı hedefledi²².

Japon donanmasının Port Arthur'daki gemileri etkisiz hale getirme çabaları başarısız olsa da Japon kara birliklerinin Kore ve Mançurya'ya çıkarılması etkili bir şekilde yürütülmüştü. Kore'nin alındığı

²¹ J. Charles Schencking, *Making Waves, Politics, Propaganda and Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868-1920*, s. 107-113.

²² David C. Evans, *Kaigun: Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941*, s. 117.

muharebenin ilk aşamasında Japonya'nın kara harekâtlarının başarısı, büyük ölçüde donanmanın sağladığı desteğe dayanıyordu. Deniz harbi için en önemli sonuç, İkinci Ordu'nun karaya çıkmasıydı, çünkü bu, Port Arthur'u karadan ele geçirmek ve Rus Pasifik Filosu'nu yok etmek için bir fırsat oluşturmuyordu. İkinci Ordu, haziran ayında Port Arthur'a birkaç mil kadar yaklaştı. Limanı çevreleyen tepelerdeki Rus savunması tarafından durdurulsa da Rus donanması ağustos ayı başlarında altı harp gemisi, dört zırhlı kruvazör ve sekiz muhrip ile Vladivostok'a kaçmaya karar verdi.

4.3. Sarı Deniz Muharebesi

10 Ağustos'ta Port Arthur'dan çıkan Rus Pasifik Filosu, Japon Filosu'nun bir kruvazör ve sekiz muhribi tarafından karşılandı. İki kuvvet, ağır toplar bakımından hemen hemen eşitti ancak Japonlar daha düşük kalibrelerde ve hızlı ateş eden toplarda üstündü, ayrıca muhripler ve torpido botlarında muazzam bir avantaja sahipti. Japon Filosu 11.000 metre uzun menzilden Rus Kuvveti'ni ateş altına aldı. Rus Filosu Japon hattını menzil dışına kaydırarak Sarı Deniz'i geçti ve Kore Boğazı'na doğru hızla ilerledi. Rus hattında oluşan belirgin düzensizlikten yararlanan Japon Filosu'nun atışları, Rus amiral gemisi *Tsesarevich*'in köprüsüne ve kumanda kulesine isabet ederek Amiral Witgeft'i ve personeli öldürdü. Rus Pasifik Filosu düzensiz bir şekilde Port Arthur'a geri çekildi. 11 Ağustos sabahı, Rus Pasifik Filosu'nun yedi harp gemisinden beşi, başlangıçtaki sekiz zırhlı, kruvazörlerden sadece ikisi ve 25 muhripten sadece 12'si limana geri dönmüştü. Rus Pasifik Filosu bir daha asla limanı terk etmedi. Bu bağlamda sonuç, bir Japon zaferi gibi görünse de aslında taktik bir başarısızlıktı. Savaşın başında iki kuvvetin eşitliği büyük ölçüde yüzeysel ve sayısalı. Mahan'ın deniz hâkimiyeti ilkesine göre, tam bir deniz zaferi ancak Rus Pasifik Filosu'nun tamamen imha edilmesiyle sağlanabilirdi, fakat Japonlar bu noktada daha saldırgan bir tutum sergilemedikleri ve temkinli yaklaştıkları için başarısız oldular. Gemilerinin tasarımı, komutanlarının ve mürettebatının eğitimi, disiplini ve moralinde Japonya, rakibine karşı tartışmasız bir avantaja sahipti. Düşman filosuna yanaşılsaydı büyük olasılıkla Rus donanması yok edilecekti²³.

²³ Robert Forczyk, *Russian Battleship vs Japanese Battleship, Yellow Sea 1904-05*, Osprey Publishing, Oxford 2009, s. 47-54.

4.4. Ulsan Muharebesi

Vladivostok'taki Rus Filosu, Japonya'nın deniz ulaştırması ve nakliyesi için ciddi bir tehdit oluşturmuyordu. Savaşın başından itibaren, bu küçük filo, Kore Boğazı'nı zorluyor ve Port Arthur'daki Rus Pasifik Filosu ile birleşmeye çabalıyordu. Japon donanma filolarının en zayıfı olan Üçüncü Filo, başlangıçta Birleşik Filo'dan ayrı tutularak Kore Boğazı'nda, Tsushima'daki Takeshiki'de konuşlandırılmıştı. Üçüncü Filo etkisiz kaldığı için yerine İkinci Filo'nun güçlü bir birliği görevlendirildi. Vladivostok Rus Filosu'nun üç kruvazörü, Port Arthur'dan ayrılan Rus Pasifik Filosu ile birleşmek için 14 Ağustos sabahı, Kore'nin doğu kıyısındaki Ulsan'a doğru yola çıktı. Japon İkinci Filo'nun dört zırhlı kruvazörü, onları pusuya düşürdü, bir kruvazör batırıldı, diğer ikisi ağır hasarlı olarak limana geri döndü. Vladivostok'ta yeterli onarım tesisleri yoktu ve filonun muharebe gücü kalmamıştı bir daha limanını terk edemedi.

Birleşik Filo henüz görevini tamamlamamıştı, sırada Baltık Filosu vardı. Mayıs 1904'te Port Arthur yakınlarındaki Rus mayınları ile zayıf olan iki Japon muhribi, her ne kadar Arjantin'den satın alınan iki zırhlı kruvazör ile ikame edilse de bu olay Amiral Togo üzerinde baskı yaratmıştı. Hasar ve kayıp riski, Amiral Togo ve kurmaylarının taktik düşüncesine hâkim oldu. Sarı Deniz Muharebesi'nde uzak mesafeden açılan topçu ateşi ve manevralarda, muhripler etkisiz kaldı ve yerine, kayıp riski kabul edilebildiğinden torpido taarruzu uygulandı. Böylelikle Sarı Deniz Muharebesi başta olmak üzere muharebelerden çıkarılan dersler Amiral Togo tarafından Baltık Filosu'na karşı hazırlanmak için kullanılacaktır²⁴.

4.5. Son Savaş İçin Hazırlıklar

Rus Pasifik Filosu'nun imhasını gerçekleştirme işi Japon ordusuna kalmıştı, çünkü limanın etrafındaki mayınlı sular, Japon donanması için çok tehlikeliydi. 1904 sonbaharının sonlarında ordu, limanı çevreleyen yüksekliklere yaklaştı. 203 Rakımlı Tepe için verilen muharebe korkunç kayıplara yol açtı. Tepeyi ele geçirdiklerinde

²⁴ A Robert Forczyk, *Russian Battleship vs Japanese Battleship, Yellow Sea 1904-05*, s. 37-40.

Japonlar, limanın her santimini ateş altına aldılar. Rus Pasifik Filosu'nun artıkları gerek batırılarak gerekse hasar verilerek etkisiz hale getirildi²⁵.

Japon Denizi'nde ve Sarı Deniz'de önemli bir Rus tehdidi kalmamıştı ve Japon istihbarat raporları, Baltık Filosu'nun gelmesinin aylar alacağını açıkça gösteriyordu. Bu boşluktan doğan fırsatı değerlendiren Deniz Kuvvetleri, Japon deniz gücünü yeniden düzenlemeye odaklandı. Harp gemileri, onarım için Japon tersanelerine gönderildi; orijinal tasarım ve yapılarının ötesinde birçok küçük iyileştirme de yapıldı. Japon tersanelerinin 7/24 çalışması sayesinde, Birleşik Filo neredeyse tamamen yenilenmiş ve muharebeye hazır hale gelmişti.

Donanma, Rus Baltık Filosu Doğu Asya sularına ulaştığında haberdar olmak için çeşitli kıyı, liman ve boğazlarda devriyeler ihdas etti. Tüm bu devriye kuvvetlerinin çabalarını kolaylaştırmak için, her devriye bölgesi numaralandırılmış karelere bölündü. Her kare 10 dakikalık enlem ve boylamı temsil ediyordu, böylece bu sulara devriye gezen gemilerin, yaklaşan bir düşmanın konumu için sadece bulunduğu karenin numarasını bildirmeleri yeterliydi.

Birleşik Filo'nun harbe hazırlık için eğitimi tazelendi. Bazen tek başlarına, bazen küçük gruplar halinde, bazen bir filo olarak, muhabere kontrolü, torpido hücumu ve manevraları ile top atışlarını uygulamak için tatbikatlar yaptılar. Japon planlama grubu, Rusların, Vladivostok'a ulaşmak isteyeceğini ve bunun için Kore Boğazı veya Tsugaru Boğazı'nı kullanacaklarını öngörerek bu bölgelerde taarruz ruhlu bir savunma düzeni planladı. Buna göre Japon Filosu'nun taarruzu, ağır harp gemileri ile gündüz, muhripler ve torpidobotlar ile gece aralıksız devam edecek, düşman filosu yıpratılacaktı.

4.6. Tsushima Muharebesi

27 Mayıs 1905 sabahının erken saatlerinde, Japon devriye kruvazörlerinden biri Rus Baltık Filosu'nun Kore Boğazı'na yaklaştığını ve Boğazın doğu kanalı (Tsushima Boğazı) rotasında ilerlediğini bildirdi. Yaşanan bir koordinesizlikle temas sağlanamadı. Japon Filosu son anda, düşmanın öncü kuvvetine baskı yaparak ilerlemesine engel oldu. Rus

²⁵ David C. Evans, *Kaigun: Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941*, s. 174.

gemileri ateşle karşılık verse de Japon Filosu ciddi şekilde hasar görmedi. Japon Filosu'nun düşmana açtığı ateş çok daha yıkıcıydı. Sürekli bombardıman altında Baltık Filosu düzenini kaybetmeye başladı ve Rus ateşi düzensizleşti. Tsushima, donanma tarihindeki birkaç imha muharebesinden biriydi. Rusların, iki amiral de dahil olmak üzere 4.830 ölü ve 5.917 esir zayıyatı vardı. Buna karşılık, Japon Birleşik Filosu'na ait üç torpidobot batırılmış, üç ana gemi orta derecede hasar görmüş, sekiz muhrip ve torpidobot geçici olarak devre dışı kalmış ve 110 mürettebat ölmüştü²⁶. Burada Japon donanması, Tsushima Boğazı'nı düğüm noktası olarak belirleyip düşmanı burada bekleyerek taarruzî bir savunma tesis etmiş, tek bir noktada tüm kuvvetini toplayarak kesin sonuç yerinde düşmanı parça parça imha etmiş, Mahan'ın kuvvet konsantrasyonu ve düğüm noktası ilkelerini başarılı bir şekilde uygulamıştır.

5. Japonya'da Mahanist Deniz Stratejisinin Evrimi: Teşkilat, Teçhizat ve Tefekkürat Adaptasyonu

Jeopolitik konumdan hareketle, ada devleti olmanın getirdiği avantaj ve dezavantajları göz önünde bulundurarak Pasifik'te genişlemeyi hedefleyen Japonya, Mahan'ın teorilerini birebir kopyalamaktan ziyade kendi jeopolitik ihtiyaçlarına göre adapte etmiştir. Bu hedef, deniz gücünü, stratejik seviyede kaçınılmaz bir öncelik haline getirmiştir. Donanmasını, ordudan bağımsız olarak teşkilatlandırırken, Mahan'ın, deniz gücünün ulusal büyüklüğün anahtarı olduğu ilkesini kullanmıştır. Bu sayede Deniz Kuvvetleri Komutanlığı ve Donanma Bakanlığı, donanmadan sorumlu ve ordudan bağımsız kademeler olarak tesis edilmiş ve doğrudan İmparatora bağlanmıştır. Bu sayede Deniz Harp Okulu, akademiler ve tersaneler açılmış, Batıdan müşavirler ve mühendisler getirilmiştir.

Japonya, Mahan'ın ulaştırma hatlarının korunması anlayışını genişleterek, denizasıırı sömürgecilik ve hammadde kaynaklarına erişim maksadıyla Kore, Tayvan ve Mançurya üzerindeki kontrolünü, ekonomik büyüme için kritik görmüştür. Bu bölgelerdeki Rus tehdidini bertaraf etmek için donanmasında, Mahan'ın vurgu yaptığı gibi, büyük savaş gemileri (dretnotlar ve kruvazörler) inşa etmeye odaklanmıştır. Tsushima

²⁶ Rotem Kowner, "Time to Remember, Time to Forget: The Battle of Tsushima in Japanese Collective Memory since 1905", *The Asia-Pacific Journal: Japan Focus*, 2022, <https://apjjf.org/2022/12/kowner> (erişim tarihi: 05.01.2025).

Muharebesi özelinde Mahan'ın savunduğu tek ve kesin filo angajmanı, baskın deniz gücünün zorunlu olduğunu göstermiştir. Pasifik Savaşı'na kadar geçen 10 yılda Japon donanma düşüncesinin ana akımını “büyük gemi, büyük top” eğilimi temsil etmiştir²⁷.

Rus Baltık Filosu'na karşı giriştiği Tsushima Muharebesi'nde, Japon Birleşik Filosu, Rus Baltık Filosu'nun harekât alanının iç hattına, yani Japonya ile Kore Yarımadası arasındaki rotaya varmasını beklemiştir. Savunma pozisyonu alan Birleşik Filo, düşmanın ilerlemesine müsaade etmiş, konsantrasyonda ezici bir güçle, hasım deniz unsurlarını, taktik bir hücum gerçekleştirerek etkisiz hale getirmiştir²⁸.

Konsantrasyon, bir filonun denizi kontrol etmek için merkezî bir konumda toplanması gerektiğini ifade eder. Mahan, muharebede konsantrasyonu, kuvvetin iki veya daha fazla tedarik limanına dağıtılması olarak yorumlar. Tsushima Muharebesi'nden önce Birleşik Filo, Kore'deki Sylvia Havzası ile Tsushima Adası'nda dağıtılır ancak Birleşik Filo'nun konsantrasyonu korunur. Japon Amiral Togo, raporunda, “gücümüzü Kore Boğazı'nda yoğunlaştırdık ve düşmanın kuzeye doğru gelişini orada bekledik” şeklinde ifade etmektedir²⁹.

Mahan'ın filo koordinasyonu ve lojistik üstünlüğün tesisi ilkeleri, Tsushima Muharebesi'nde başarıyla uygulanmıştır. Amiral Togo'nun filosu, mükemmel bir komuta ve kontrol sistemi ile yönetilir. Rusların aksine, Japon gemileri koordineli hareket eder, iletişim ve komuta zincirleri kesintisiz çalışır. Japon donanması, stratejik üslerin ve ikmal hatlarının desteğiyle savaş öncesinde ve sırasında lojistik üstünlüğü elinde tutar³⁰.

²⁷ Toshi Yoshihara ve James R Holmes, “Japanese Maritime Thought: If Not Mahan, Who?” s. 9.

²⁸ Tom Ryan, The Battle of Tsushima Strait 1905-The Adaption of The Classical Mahanian Postulate of Decisive Battle By The Imperial Japanese Navy In Operational Art Perspective, Naval Postgraduate School Yüksek Lisans Tezi, Jakarta, Indonesia 2020, s. 56.

²⁹ “Admiral Togo's Report of the Battle of Tsushima”, <https://web.archive.org/web/20100820070000/http://www.russojapanesewar.com/togo-aar3.html> (Erişim Tarihi: 05.012025).

³⁰ Vice Admiral Yoji Koda, “Full Spring 2005 Issue”, *Japan Maritime Self-Defense Force*, Sayı 2 (2005), c. 58, s. 43.

Mahan'a göre, denizin kontrolü taarruzla, yani düşman filosunun imhasıyla sağlanabilir. Denizin kontrolü iki türdedir, kısmî veya tam kontrol ve bunlar bir ulusun güvenli sınırları (harekâtın başlatılabileceği kıyılar) ile düşmanın kontrolüne meydan okuyacak deniz gücünün etkisine bağlıdır. Birleşik Filo, Japon Denizi ve Port Arthur yakınlarındaki Sarı Deniz de dahil olmak üzere bitişik suları kontrol etmeyi başarmıştır. Kısmî kontrol, Rus Pasifik Filosu'nun, Sarı Deniz ve Ulsan Muharebelerinde etkisiz hale getirilmesi ile elde edilir. Tsushima Boğazı Muharebesi'nin sonucunda, İmparatorluk Donanması, Japon Denizi ve çevresinin tam kontrolünü ele geçirmiştir. Japonya'nın Kore Yarımadası ve Mançurya'daki çıkarlarını desteklemek için deniz ulaşımı emniyete alınmıştır³¹.

Müteakip dönemde Japonya, yeni teknolojiler ve modern stratejik yaklaşımları benimseyerek denizaltılar, torpidobotlar ve uçak gemileri gibi modern teknolojilere yatırımlarla teoriyi genişletmiştir. Washington Deniz Antlaşması'nın (1922) muharebe gemisi inşasına sınır getirmesiyle gayretini deniz havacılığına kaydırmış, uçak gemilerinin inşasıyla hava gücünü deniz gücüne entegre etmiştir. Örneğin, Japonya'nın ilk uçak gemilerinden *Hosho* (1922), bu stratejik değişimin bir sembolüdür. Japon deniz havacılığının etkisi, Pearl Harbor Baskını gibi harekâtlarla görülmüştür.

Sonuç

Alfred Thayer Mahan'ın deniz gücü teorisi, 19. yüzyılın sonunda ortaya çıktığı Batı bağlamından çok uzakta, Doğu'da, Japonya'nın modernleşme ve bölgesel güç olma sürecinin entelektüel ve stratejik omurgası haline gelmiştir. Bu çalışmanın bulguları, Mahan'ın etkisinin yalnızca teorik bir ilhamdan ibaret olmadığını, somut doktriner dönüşüm, kurumsal yapılanma ve operasyonel seçimler üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Mahan'a göre, jeopolitik konum, deniz gücü geliştirmesinin temel belirleyicilerindendir. Japonya, bir ada devleti olarak, ülkesini ve

³¹ Great Britain Committee of Imperial Defense, *Official History, Naval and Military, of the Russo-Japanese War, Prepared by the Historical Section of the Committee of Imperial Defense*, Stationery, London 1910, <http://archive.org/details/officialhistoryn03great./s.105-106>, (Erişim Tarihi: 05.01.2025).

ticaretini güvence altına almak için deniz gücüne dayanmak zorundadır. Ticaretinin deniz ulaştırmasına tabi olması denizlerde güçlü olmasını zorunlu kılar. Deniz gücü, Japonya'nın siyasî gücünün muhafazası için de elzemdir. Japonya, Mahan'ı körü körüne taklit etmemiş, onun ilkelerini, nihaî muharebe filosu inşası, deniz kontrolü arayışı ve devlet politikasının merkeziliği, kendi jeopolitik gerçekliklerine (sınırlı kaynaklar, komşu güçlere karşı konum) uyarlayarak benimsemiştir. Bu, teorinin evrensel çekirdeğinin mevcut koşullarla sentezlenebilir olduğunu göstermiştir. Mahan'ın teorileri, özellikle Büyük Okyanus ve Doğu Asya'da Japonya'nın bölgesel hedeflerini meşrulaştırmada bir rehber olmuştur. Ancak, Japonya'nın Mahan'ı benimsemesi, Pasifik'te ABD ile çatışma yolunu da açmıştır. Bu, Mahan'ın teorisinin, bir ülkeyi bölgesel güç yaparken, aynı zamanda jeopolitik gerilimi artırıcı ve daha büyük çatışmalara gebe bir potansiyel taşıdığını göstermektedir.

Japonya, kendisine tehdit olarak gördüğü Rusya ile, Mahan'ın ilkelerini uyarlayarak mücadele etmiştir. 1904-1905 Rus-Japon Savaşı'nda, denizde cereyan eden muharebeler, bu adaptasyonun sınav alanı olmuştur. Denizin kontrolü, okyanusun veya deniz alanının belirli bir bölümünün tam, mutlak ve kalıcı kontrolüdür, bu sayede deniz ulaştırması serbestçe kullanılır ve düşman bundan tamamen mahrum edilir. Denizin kontrolü deniz harekâtının hedeflerinden biridir ve kesin bir savaştan ayrı olamaz. Japon donanmasının, Port Arthur'da filoyu hapsedme, Sarı Deniz'de kontrolü sağlama ve Tsushima'da kesin sonuçlu bir imha muharebesi arayışı, teorinin sahaya nasıl yansıdığının kanıtıdır. Zafer, sadece teknolojik üstünlükle değil, Mahanist bir stratejik niyet ve konsantrasyonla kazanılmıştır.

Bu çalışma, Mahan'ın deniz gücü teorisinin, sadece 19. yüzyıl emperyalizminin değil, modernleşen ve jeopolitik kimliğini denizlerde arayan ulus-devletlerin ortak stratejik dilinin bir parçası olduğunu ortaya koymuştur. Japonya, bu teorinin bir ulusun kaderini değiştirmede nasıl operatif bir kılavuz olabileceğini kanıtlamıştır. Sonuç olarak, Mahan'ın mirası, denizlerin stratejik öneminin evrenselliğinde yaşamakta; ancak bu miras, her ülke tarafından kendi tarihsel şartları, ahlakî çerçevesi ve jeopolitik ihtiyaçları doğrultusunda yeniden yorumlanmaktadır.

KAYNAKÇA/ REFERENCES

Araştırma ve İnceleme Eserleri / Secondary Sources

- ASADA, Sadao, *From Mahan to Pearlharbor The Imperial Japanese Navy and the United States*, Naval Institute, Maryland 2012
- BOSE, Himadri, “Influence of Alfred Thayer Mahan on Japanese Maritime Strategy”, *Manohar Parrikar Institute for Defence Studies and Analyses Journal of Defense Studies*, Sayı 1-2 (2020), c. 14 , s.29-68.
- EDWARDS, J. Peter, *The Rise and Fall of the Japanese Imperial Naval Air Service*, Casemate, Pennsylvania 2010
- EVANS, David C. ve Mark R. Peattie, *Kaigun: Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941*, Naval Institute, Maryland 2012
- JANSEN, Marius B., *The Emergence of Meiji Japan*, Cambridge, New York 1995
- JENTSCHURA, Hansgeorg vd., *Warships of the Imperial Japanese Navy, 1869-1945*, Naval Institute, Maryland 1976
- JONES, Christopher Goto, *Modern Japan: A Very Short Introduction*, Oxford University, New York 2009
- KODA, Yoji, Vice Admiral, “Full Spring 2005 Issue”, *Japan Maritime Self-Defense Force*, Sayı 2 (2005), c. 58 s.43.
- KOWNER, Rotem, *Tsushima: Great Battles Series*, Oxford University, Oxford 2022
- LINDBERG, Michael ve Daniel Todd, *Brown, Green and Blue-Water Fleets: The Influence of Geography on Naval Warfare, 1861 to the Present*, Praeger, Connecticut 2002
- MERCAN, Evren, *Modern Harp Gemileri 1850'den Günümüze*, Kronik Kitap, İstanbul 2023
- RYAN, Tom, *The Battle of Tsushima Strait 1905-The Adaption of The Classical Mahanian Postulate of Decisive Battle by The Imperial Japanese Navy in Operational Art Perspective*, Master's Thesis, Naval Postgraduate School, July 2020
- SCHENCKING, J. Charles, *Making Waves, Politics, Propaganda and Emergence of the Imperial Japanese Navy, 1868-1920*, Stanford University, California 2005

YOSHIHARA, Toshi and James R Holmes, “Japanese Maritime Thought: If Not Mahan, Who?”, *U.S. Naval War College*, Sayı 3, c. 59 (2006)

İnternet Kaynakları

“Admiral Togo’s Report of the Battle of Tsushima,” <https://web.archive.org/web/20100820070000/http://www.russojapanesewar.com/togo-aar3.html> (Erişim Tarihi: 05.01.2025)

Blue Japan, “Maritime Geography of Japan”. <https://bluejapan.org/geography/maritime-geography/> (Erişim Tarihi: 03.01.2025)

Great Britain Committee of Imperial Defense, “Official History, Naval and Military, of the Russo-Japanese War” Prepared by the Historical Section of the Committee of Imperial Defense, Stationery, London 1910, <http://archive.org/details/officialhistoryn03great>. (Erişim Tarihi: 05.01.2025)

Kowner, Rotem, “Time to Remember, Time to Forget: The Battle of Tsushima in Japanese Collective Memory since 1905”, *The Asia-Pacific Journal: Japan Focus*, 15.07.2022. <https://apjjf.org/2022/12/kowner> (Erişim Tarihi: 05.01.2025)

Extended Summary

Alfred Thayer Mahan's sea power theory, far from its original Western context at the end of the 19th century, became the intellectual and strategic backbone of Japan's modernization and rise as a regional power in the East. The findings of this study reveal that Mahan's influence was not merely theoretical inspiration but was decisive in shaping concrete doctrinal transformation, institutional structuring, and operational choices.

According to Mahan, geopolitical position is a fundamental determinant of developing sea power. As an island nation, Japan had to rely on sea power to secure its homeland and trade. Its dependence on maritime transport necessitated strength at sea. Sea power was also essential for preserving Japan's political power. Japan did not blindly imitate Mahan; it adapted and adopted his principles-building a decisive battle fleet, seeking sea control, and centralizing state policy-to its own geopolitical realities (limited resources, position vis-à-vis neighboring powers). This adaptation and adoption demonstrated that the universal core of the theory could be synthesized with existing conditions. Mahan's theories served as a guide, particularly in legitimizing Japan's regional objectives in the Pacific and East Asia. However, Japan's embrace of Mahan also paved the way for conflict with the United States in the Pacific. This case shows that Mahan's theory, while capable of making a country a regional power, also carries the potential to increase geopolitical tensions and sow the seeds for larger conflicts.

Japan applied the principles adapted from Mahan in its struggle against Russia, which it perceived as a threat. The naval battles of the 1904-1905 Russo-Japanese War became the testing ground for this adaptation. The control of the sea-defined as the complete, absolute, and permanent control of a specific part of the ocean or maritime area, enabling free use of maritime transport while completely denying it to the enemy-is one of the objectives of naval operations and cannot be separated from a decisive battle. The Imperial Japanese Navy's efforts to trap the fleet at Port Arthur, secure control in the Yellow Sea, and seek a decisive battle of annihilation at Tsushima is proof of how the theory was reflected in practice. Victory was achieved not only through technological superiority but also through Mahanist strategic intent and concentration.

The study has shown that Mahan's sea power theory is not merely a relic of 19th century imperialism but part of a common strategic language for modernizing nation-states seeking their geopolitical identity at sea. Japan proved how this theory could serve as an operational guide in altering a nation's destiny. In conclusion, Mahan's legacy lives on in the universality of the strategic importance of the seas; however, this legacy is reinterpreted by each country according to its historical conditions, moral framework, and geopolitical needs.